DOO "KOMUNALNO" Tivat
Broj: 01-043/22-1165/20/1
Tivat, 29.12.2022.g.

Na osnovu člana 31 stav 1 alineja 21 Statuta DOO „Komunalno" Tivat ("Službeni list Crne Gore - opštinski propisi", br. 021/22 od 06.05.2022) i člana 58 stav 16 Zakona o zaštiti prirode ("Službeni list Crne Gore", br. 054/16 od 15.08.2016, 018/19 od 22.03.2019), po prethodno pribavljenoj Saglasnosti Sekretarijata za uređenje prostora Opštine Tivat br. 09-322/22-659/1 od 15.11.2022.g., Odbor direktora je na sjednici održanoj 29.12.2022.godine, donio slijdeću

ODLUKU

Usvaja se Godišnji program upravljanja za »Veliki gradski park u Tivtu« za 2023.g.

Godišnji program upravljanja za »Veliki gradski park u Tivtu« za 2023.g. čini sastvani dio ove Odluke.

Ova Odluka stupa na snagu danom donošenja.

Obrazloženja

Članom 31 stav 1 alineja 21 Statuta Društva sa ograničenom odgovornošću „Komunalno" Tivat ("Službeni list Crne Gore - opštinski propisi", br. 021/22 od 06.05.2022) utvrđeno je da Odbor direktora usvaja planove i programe iz oblasti djelokruga rada društva.

Nadalje, u članu 58 stav 16 propisana je obaveza upravljača zaštićenog prirodnog dobra da, nakon pribavljene saglasnosti organa lokalne uprave, izrađuje i donosi godišnji program upravljanja zaštićenog prirodnog dobra.

Polazeći od zakonske obaveze doo »KOMUNALNO« Tivat izradilo je Godišnji program upravljanja za »Veliki gradski park u Tivtu« za 2023.g., koji je u svemu usaglašen sa Planom upravljanja za Veliki gradski park u Tivtu za period od 2022 – 2026. Godine, usvojen Odlukom Odbora povjerenika ("Službeni list Crne Gore - opštinski propisi", br. 025/22 od 31.05.2022).

Na Godišnji program upravljanja za »Veliki gradski park u Tivtu« za 2023.g.pribavljena je Saglasnost Sekretarijata za uređenje prostora Opštine Tivat br. 09-322/22-659/1 od 15.11.2022.g.

Prilikom donošenja ove Odluke Odbor direktora je izvršio uvid u dokumentaciju na kojoj se temelji Godišnji program za »Veliki gradski park u Tivtu« za 2023.g., a izvršen je i uvid u revidovani Glavni projekat-Projekat Elektroinstalacija-Jaka struja, izrađen od strane DOO "E Project" Kotora, sa odgovornim projektantom Vinkom Vujovićem (br.licence UPI 107/7-501/2), te je na osnovu svih činjenica utvrđenih uvidom u dokumentaciju, shodno statutarnim ovlašćenjima donio predmetnu Odluku.

Na osnovu obrazloženja odlučeno je kao u dispozitivu.

PREDSJEDNICA ODBORA DIREKTORA
Branka Pavlović

DRUŠTVO SA OGRANIČENOM ODGOVORNOŠĆU "KOMUNALNO" 2 TIVAT

GODIŠNJI PROGRAM UPRAVLJANJA

2023

SPOMENIK PRIRODE

„Veliki gradski park u Tivtu“

Tivat - Novembar 2022

OPŠTINA TIVAT

Sekretarijat za uređenje prostora

Upravljač: DOO „Komunalno" Tivat

Godišnji Program upravljanja Spomenikom prirode „Veliki Gradski park u Tivtu" za 2023. godinu

DOO „Komunalno" Tivat
Služba za gradsko zelenilo
Krstović Tatjana dipl.ing.hort.

SADRŽAJ

1. UVOD……4

PODACI O ZAŠTIĆENOM PRIRODNOM DOBRU I UPRAVLJAČU……5

2. OSNOVNE KARAKTERISTIKE I VRIJEDNOSTI ZAŠTIĆENOG PRIRODNOG DOBRA I POSTOJEĆE STANJE ZAŠTIĆENOG PRIRODNOG DOBRA……6

3. PROGRAM MJERA I AKTIVNOSTI NA ZAŠTITI I UNAPREĐENJU STANJA PRIRODNOG DOBRA „VELIKI GRADSKI PARK“……9

3.1. Upravljanje zaštićenim prirodnim dobrom „Veliki gradski park u Tivtu” ..... .10

3.1.1. Obilježavanje zaštićenog prirodnog dobra 10

3.1.2. Izrada Akata Upravljača 11

3.1.3. Organizovanje čuvarske službe 11

3.2. Zaštita, uređenje i unaprjeđenje zaštićenog prirodnog dobra „Veliki gradski park u Tivtu“ 11

3.2.1. Monitoring..... 11

3.2.2. Održavanje zaštićenog prirodnog dobra..... 12

3.2.3. Radovi na poboljšanju uslova za unaprjeđenje statusa prirodnog dobra (Investicioni - Razvojni projekti)..... 22

3.2.4. Naučno - istraživačka i informativno - promotivna aktivnost 22

4. PRETPOSTAVKE ZA REALIZACIJU PROGRAMA……23

5. FINANSIRANJE……24

6. PLANIRANE AKTIVNOSTI ZA 2023. GODINU…… 25

1. UVOD

Svojim položajem Veliki gradski park dominira prostorom centralne zone Tivta i predstavlja komponentu reprezentativnog dijela grada. Park je 1968. godine, u kategoriji hortikulturnog objekta, zaštićen Rješenjem Zavoda za zaštitu prirode ("Sl. list SRCG" br. 30/68). Skupština opštine Tivat je na osnovu izvršene revizije statusa tj. valorizacije i definisanog predloga Agencije za zaštitu prirode i životne sredine, 29. 12. 2014. godine, donijela Odluku o proglašenju zaštićenog prirodnog dobra „Veliki gradski park“ u Tivtu Spomenikom prirode („Sl. list CG – Opštinski propisi“, broj 04/15). Članom 7. Odluke, Opština je imenovala DOO „Komunalno“ Tivat za Upravljača zaštićenog prirodnog dobra.

Park je stavljen pod zaštitu radi očuvanja prostorno-ambijentalnih, botaničkih, bioekoloških, predionih i kulturno-istorijskih vrijednosti grada, kao i očuvanja reprezentativnog identiteta užeg gradskog jezgra i održavanja i unaprijeđenja ukupnog stanja bioloških, estetskih i turističkih vrijednosti Tivta. Zaštićeno prirodno dobro „Veliki gradski park“ administrativno pripada teritoriji opštine Tivat. Ukupna površina zaštićenog prirodnog dobra iznosi 59 158 m^2.

Spomenik prirode “Veliki gradski park u Tivtu” se kategoriše kao značajno zaštićeno prirodno dobro (III kategorija). U Velikom gradskom parku je utvrđen Režim zaštite II stepena sa ustanovljenim opštim i posebnim mjerama zaštite i korišćenja, kao i mjere i aktivnosti koje treba sprovesti radi očuvanja i unaprijeđivanja vrijednosti dobra, uz pribavljanje odobrenja Organa uprave za zaštitu prirode i Organa uprave za zaštitu kulturnih dobara.

Na osnovu čl. 39. Zakona o zaštiti prirode („Sl. list CG“, broj 54/16 i 18/19), zaštićena područja mogu se koristiti u skladu sa studijom zaštite odnosno prostornim planom posebne namjene, planom upravljanja zaštićenog područja i na osnovu dozvola u skladu sa ovim zakonom, a čl. 40 Zakona o zaštiti prirode definisano je da se radnje, aktivnosti i djelatnosti u zaštićenim područjima, koje ne podliježu procjeni uticaja na životnu sredinu u skladu sa posebnim propisima, ocjeni prihvatljivosti, koje nijesu utvrđene planom upravljanja, mogu vršiti na osnovu dozvole organa uprave.

Plan upravljanja se ostvaruje kroz donošenje godišnjih programa upravljanja, koje donosi Upravljač (čl. 58. Zakona o zaštiti prirode). Godišnji Program upravljanja dostavlja se organu lokalne uprave nadležnom za poslove zaštite životne sredine do 30. novembra tekuće godine za narednu godinu, a Izvještaj o realizaciji godišnjeg programa Upravljač dostavlja organu lokalne uprave nadležnom za poslove zaštite životne sredine do 01. marta tekuće godine za prethodnu godinu.

U cilju sprovođenja mjera zaštite, uređenja i prezentacije Spomenika prirode „Veliki gradski park u Tivtu“, a u skladu sa čl. 56 Zakona o zaštiti prirode, upravljač treba da:

- donese godišnji program upravljanja i akt o unutrašnjem redu;

- obezbijedi službu zaštite;

- donese finansijski plan zaštite i razvoja područja;

- donese godišnji plan razvoja i obuke kadrova;

- obezbijedi sprovođenje mjera zaštite prirode u skladu sa ciljevima zaštite, zonama i režimima zaštite;

- čuva, unaprjeđuje i promoviše zaštićeno područje;

- obilježi zaštićeno područje i/ili područje ekološke mreže;

- osigura nesmetano odvijanje prirodnih procesa i održivog korišćenja zaštićenog područja;

- prati stanje u zaštićenom području i/ili području ekološke mreže i dostavlja podatke organu uprave;

- dostavlja godišnji izvještaj nadležnom organu lokalne uprave o realizaciji plana upravljanja zaštićenim područjem, odnosno godišnjeg programa upravljanja, sprovedenim mjerama, finansijskim sredstvima utrošenim za sprovođenje mjera;

- obavlja i druge poslove utvrđene zakonom i aktom o osnivanju.

Upravljanje se mora sprovoditi uz maksimalno poštovanje propisanih režima i mjera zaštite.

PODACI O ZAŠTIĆENOM PRIRODNOM DOBRU I UPRAVLJAČU

Podaci o zaštićenom prirodnom dobru	
Naziv	Veliki gradski park u Tivtu
Vrsta – naziv kategorije	Spomenik prirode
Kategorija	III
Režim zaštite	II
Površina	59 158 m^2
Odluka o proglašenju	„Sl.list CG – opštinski propisi“, broj 04/15
Informacije o upravljaču	
Naziv	doo “Komunalno” Tivat
Adresa	Luke Tomanovića br. 7
Telefon	+382 32 671 527
Faks	+382 32 671 039
e-mail adresa	kom-tivat@t-com.me
Web-adresa	www.komunalnotivat.com

2. OSNOVNE KARAKTERISTIKE I VRIJEDNOSTI ZAŠTIĆENOG PRIRODNOG DOBRA I POSTOJEĆE STANJE ZAŠTIĆENOG PRIRODNOG DOBRA

Veliki gradski park je zelena površina karakterističnog stilskog uređenja, koja sačinjava posebnu pejzažnu prepoznatljivost u gradu, te stoga ima veliki značaj za lokalno stanovništvo. Prostor na kojem se nalazi Veliki gradski park prepoznat je u važećim planskim dokumentima (DSL Arsenal i DUP Tivat Centar) kao prostor čija je namjena gradski park, odnosno ozelenjene površine javne namjene. Zemljište na kojem se prostire zaštićeno prirodno dobro je u vlasništvu Opštine Tivat, a korisnici su svi posjetioci, kao i institucije i organizacije, koje svojim djelovanjem utiču na vrijednosti parka.

Veliki gradski park u Tivtu je jedan od vrijednih predstavnika vrtne umjetnosti XIX vijeka na istočnoj obali Jadranskog mora. Tipičan je primjer mješovitog stila, koji je dominirao u vrtnoj arhitekturi tog vremena, nastalog kombinovanjem elemenata francuskog (klasičnog) i engleskog (pejzažnog) stila, pod snažnim uticajem Austrougarske. U parku su sačuvana važna obilježja planske organizacije prostora i umjetničke stilizacije.

Bogatstvo Parka čini raznovrsna autohtona i alohtona dendroflora koja čini ovaj prostor atraktivnim i sadržajnim, i predstavlja cjelinu sa kulturno-istorijskim vrijednostima čitavog prostora.

Dendrofloru Velikog gradskog parka u Tivtu prema dosadašnjim istraživanjima[1] čine 133 vrste, jedna podvrsta, tri varijeteta i 18 kultivara. Od toga 89 vrsta su alohtone vrste (66,92%), a 44 vrste su autohtone (33,08%).

U Parku se nalaze i tri vrste zaštićene nacionalnim zakonodavstvom koje pripadaju kategoriji rijetkih i ugroženih vrsta a to su: *Buxus sempervirens* L. (šimšir), *Taxus baccata* L. (tisa), i *Prunus padus* L. (sremza).

Pored vrijednih primjeraka starijih stabala koja se nalaze u zaštićenom prirodnom dobru, Park je obnovljen mladim sadnicama kojima se obogaćuje postojeći dendrofond. To su sadnice bidvilove araukarije (*Araucaria bidwillii* Hook.), likvidambara (*Liquidambar styraciflua* L.), tulipanovca (*Liriodendron tulipifera* L.), parocije (*Parrotia persica* C.A.Mey.), crvenolisnog i običnog mliječa (*Acer platanoides* L. i *A. platanoides* L. *cv. "Crimson king"*), plavog eukaliptusa (*Eucalyptus globulus* Labill.), česvine (*Quercus ilex* L.), ginka (*Ginkgo biloba* L.), crvenolisne šljive (*Prunus cerasifera* Ehrh. *cv. "Pissardii"*), himalajskog kedra (*Cedrus deodara* G.Don), pitosporuma (*Pittosporum tobira* W.T.Aiton), solanžove magnolije (*Magnolia x soulangeana* Soul.-Bod.), tise (*Taxus baccata* L.), i drugih ukrasnih vrsta, sa različitim brojem primjeraka.

Analiza postojećeg stanja vegetacije na području prirodnog dobra ukazuje da je u prethodnom periodu došlo do promjene na velikom broju stabala koja su izgubila svoju vitalnost i dekorativnost a neka od njih su i uklonjena. Na to su uticali mnogobrojni faktori koji ostavljaju negativne posljedice na vegetaciju a oni se mogu svrstati u tri grupe:

---

1 Izvor: Plan upravljanja Spomenikom prirode „Veliki gradski park u Tivtu" za period 2022-2026.

- *Antropogeni* – prirodno dobro se nalazi na izuzetno frekvetnoj lokaciji i izloženo je negativnom djelovanju nesavjesnih pojedinaca koji kidaju grane, oštećuju stabla, ostavljaju otpatke, "čuvaju" kućne ljubimce koji negativno djeluju na higijenu parka narušavajući djelove parka sa travnjacima. Primjetna je i zbijenost tla, kao posljedica učestalog gaženja zemljišta i erozionih procesa. Tlo je plitko, pa je vidljivo korijenje stabala, uglavnom alepskih borova, koje je plitko zakorijenjeno i često oštećeno, što je posljedica frekventnijeg kretanja ljudi parkom tokom ljetnje sezone. U sjeveroistočnom dijelu, zbog odsustva adekvatnog upravljanja, prisutan je značajan broj stabala bagrema (*Robinia pseudoacacia* L.), invazivne vrste koja je vremenom zauzela veće površine, što nije u skladu sa temeljnim vrijednostima zaštićenog prirodnog dobra. U parku su konstatovana i stabla pajasena (*Ailanthus altissima* Swingle) koji je takođe invazivna vrsta. Takođe, na pojedinim površinama parka je, usljed neredovne njege, došlo do formiranja prizemnog i srednjeg sloja vegetacije, sačinjenog uglavnom od niskih stabala formiranih iz klijanaca invazivnih vrsta. Ti su djelovi parka uglavnom neprohodni, a stabla i žbunje koji se tu nalaze su često loših estetskih i zdravstvenih karakteristika, izuzev primjeraka koji su davno na tim površinama planski sađeni (površine u sjeveroistočnom dijelu parka, između gradske kapele i školskog centra).
- *Entomološki procesi* – na prostoru Parka su utvrđene vrste koje napadaju lišće drveća kao i ksilofagne vrste koje su primarnog i sekundarnog karaktera. Miner lista divljeg kestena (*Cameraria ochridella*) koja je konstantno prisutna u parku i može pri jačem napadu izazvati sušenje i opadanje lišća divljeg kestena. Čempresov krasac (*Buprestis cupressi*) je primarna ksilofagna vrsta konstatovana u parku. Napada čempres i kedar što dovodi do njihovog propadanja. Mrežasta platanova stenica (*Corytucha ciliata*) je konstatovana u manjem obimu na lišću platana. Kod jačih napada, lišće opada ranije i dovodi do slabljenja fiziološke kondicije stabala.
- Fitopatološki procesi – na različitim vrstama drveća su konstatovane vrste gljiva[2] koje su primarni paraziti ili paraziti slabosti i mogu imati negativan uticaj na dendrofloru parka. U prvom redu to je *Phaeolus schweinitzii* kao parazit slabosti koja je konstatovana na *Pinus pinea* L. Inače gljiva parazitira na većem broju četinarskih i lišćarskih vrsta u prizemnom i korijenskom dijelu stabla izazivajući crveno-mrku prizmatičnu trulež. Vrsta *Phellinus torulosus,* koja izaziva bijelu trulež srčike donjih djelova stabala i korijena, je registrovana na dubećem stablu alepskog bora (*Pinus halepensis* Mill.). *Crepidotus mollis,* registrovana u parku na stablu *Eucalyptus globulus* Labill.*,* raste na oslabljelim stablima, trupcima, panjevima i polomljenim granama lišćarskih vrsta drveća.

U okviru izrade katastra stabala sa ocjenom zdravstvenog stanja[3], metodom pejzažne taksacije izvršena je analiza i kategorizacija dendrološkog fonda. U odnosu na procjenu

2 Izvor: Studija zaštite „Veliki gradski park", Tivat.

3 Katastar stabala sa ocjenom zdravstvenog stanja užeg gradskog jezgra grada Tivta. Opština Tivat 2013.

vitalnosti i dekorativnosti kao i očekivanog vijeka trajanja izdvojene su četiri kategorije stabala (Tabela 1.)

Tabela 1. Kategorije stabala, brojnost i procentualno učešće na području Velikog gradskog parka

Kategorija	Broj stabala	Procentualno stanje
A: drveće visokog kvaliteta (za očuvanje)	79	7,12%
B: drveće ograničenog kvaliteta (očuvanje uz mjere njege)	390	35,17%
B: drveće ograničenog kvaliteta (očuvanje uz mjere njege)	441	39,76%
R: drveće niskog kvaliteta (za uklanjanje)	199	17,94%

Nepovoljne vremenske prilike tj. evidentni klimatski ekstremi koji uzrokuju vjetrolome i vjetroizvale, ostavljaju velike posljedice na stanje cjelokupne vegetacije u zaštićenom prirodnom dobru. Takođe, utvrđeno je da su pojedina stabla dostigla svoju fiziološku zrelost što zajedno sa nepovoljnim vremenskim uslovima dovodi do intenzivnijeg propadanja nekada impozantnih primjeraka dendroflore Velikog gradskog parka.

U okviru sprovođenja mjera i aktivnosti tokom prethodnog plana upravljanja, vršena je revitalizacija dendroflore i stvaranje pogodnijih uslova za vegetaciju, sa namjerom da se evidentirani postojeći negativni procesi zaustave odnosno umanje, i stanje dendroflore poboljša. Svake godine su sađene sadnice ukrasnog drveća i žbunja. Prilikom planiranja i sprovođenja sadnji vršen je odabir vrsta koje su po svojim morfološkim i biološkim uslovima primjerene stilskim karakteristikama parka i mikroklimatskim uslovima lokacije za sadnju. Takođe su vršeni radovi na orezivanju stabala i žbunja, uklanjanju pojedinih stabala niskih vitalnih i estetskih karakteristika, i selektivnom uklanjanju spontano razvijenog podrasta u ranije zapuštenim djelovima parka. Stavljen je u funkciju sistem za automatizovano zalivanje u sjevernom dijelu parkovske površine, kako bi se stvorili pogodniji uslovi za sadnju sadnica u sklopu revitalizacije tog dijela parkovske površine. Sprovođenjem navedenih aktivnosti stanje Velikog gradskog parka je unapređeno, međutim, za njegovu revitalizaciju u odnosu na željeno stanje potrebno je višegodišnje kontinuirano i sistematično sprovođenje mjera obnove i njege.

3. PROGRAM MJERA I AKTIVNOSTI NA ZAŠTITI I UNAPREĐENJU STANJA PRIRODNOG DOBRA „VELIKI GRADSKI PARK U TIVTU“

Planom upravljanja za Veliki gradski park u Tivtu za period 2022-2026. godine, u skladu sa kojim je izrađen godišnji program upravljanja za 2023. godinu, definisani su principi, ciljevi i mjere zaštite, korišćenja i razvoja, kako pojedinačnih vrijednosti tako i integralne biološke i kulturno-istorijske cjeline prirodnog dobra. Plan upravljanja karakteriše princip aktivne zaštite koji treba da obezbijedi očuvanje i unaprijeđenje karakteristika prirodnog dobra. Planom su opredjeljeni prioritetni ciljevi i programski zadaci koji imaju kontinuirani karakter, kao i mjere i aktivnosti koje treba da doprinesu njihovom ostvarivanju.

Upravljanje Parkom zasniva se na principima održivog razvoja i uvažavanja „dobre prakse“ u upravljanju. Upravljanje mora biti u saglasnosti sa važećom domaćom i međunarodnom legislativom u svim segmentima zaštite, i prilagođavanja novim dostignućima, preporukama, direktivama, zakonima, kao i nacionalnim strategijama i akcionim planovima. Upravljač mora biti i inicijator izrade i realizacije raznih projekata u funkciji održivog razvoja.

Dugoročni ciljevi zaštite, očuvanja, unaprjeđenja i održivog razvoja zaštićenog prirodnog dobra mogu se grupisati u tri cjeline:

1. Zaštita prirodnih i kulturno-istorijskih vrijednosti - postavljeni cilj će biti realizovan kroz očuvanje parkovskog zelenila, njegove autentičnosti i raznovrsnosti, očuvanje i unaprijeđenje svih parkovskih sadržaja i funkcija i očuvanje koncepcije parka.
2. Očuvanje, unaprijeđenje i zaštita kvaliteta životne sredine - upravljač u okviru ostvarenja ovog cilja ima izuzetno odgovoran posao da obezbijedi dosljedno poštovanje svih zakonskih propisa iz oblasti zaštite životne sredine.
3. Učestvovanje u turističkoj ponudi grada, održivi turizam i edukativne aktivnosti. Razvoj turizma i edukativnih aktivnosti realizovaće se kroz vaspitno obrazovne i kulturne manifestacije, promotivne aktivnosti (bazari, slikarske kolonije, izložbi, književnih večeri, filmskih projekcija, i sl. na za to mogućim lokacijama unutar granica parka), pružanje logističke podrške zainteresovanim institucijama i pojedincima u vaspitno- obrazovnim aktivnostima predškolske i školske djece, turista i građana, informativno-marketinški rad, i razvoj turizma u funkciji zaštite i prezentacije zaštićenog prirodnog dobra.

Planom upravljanja su utvrđeni sljedeći ciljevi koji po svom karakteru nisu vremenski ograničeni, već imaju dugoročan karakter:

1. Očuvanje zaštićenog prirodnog dobra kroz integrativni pristup zaštite prirodnog i kulturno- istorijskog nasljeđa;
2. Sprovođenje propisanog režima zaštite;
3. Očuvanje postojećih stanišnih, bioloških i likovnih vrijednosti prirodnih parkovskih elemenata;
4. Očuvanje svih ekoloških procesa koji uslovljavaju opstanak elemenata prirode Velikog gradskog parka;
5. Obezbeđenje sprovođenja mjera održavanja i uslova za unaprjeđenje postojećeg fonda zelenila;

6. Uspostavljanje kontinuiranog monitoringa stanja parka, zdravstvenog stanja, ugrožavajućih faktora, efekata mjera aktivne zaštite i uticaja dozvoljenih aktivnosti;
7. Uspostavljanje edukativnih aktivnosti i prezentacije spomenika prirode.

3.1. Upravljanje zaštićenim prirodnim dobrom „Veliki gradski park u Tivtu”

Zaštita i unaprjeđenje zaštićenog prirodnog dobra sprovodi se na osnovu Akta (Odluke) o zaštiti i Plana upravljanja koji moraju biti usklađeni sa propisanim režimom zaštite II stepena. U upravljanju zaštićenim dobrom, Upravljač je u obavezi da: čuva, unapređuje i promoviše zaštićeno dobro; sprovodi propisani režim zaštite; donosi Godišnji program upravljanja; donese Akt o unutrašnjem redu; obezbijedi službu zaštite;obilježeži zaštićeno dobro; osigura neometano odvijanje prirodnih procesa i održivog korišćenja zaštićenog dobra; obezbijedi nadzor nad sprovođenjem uslova i mjera zaštite prirode; vodi evidenciju o prirodnim vrijednostima; vrši i druge poslove utvrđene Zakonom i Aktom o proglašenju.

Upravljanje zaštićenim prirodnim dobrom „Veliki gradski park u Tivtu“, u skladu sa ovim Programom, podrazumijeva organizovanje i sprovođenje niza mjera i aktivnosti koje proizilaze iz Odluke o proglašenju zaštićenog prirodnog dobra, Zakona o zaštiti prirode, Zakona o zaštiti kulturnih dobara i drugih propisa, a imaju za cilj njegovu zaštitu i razvoj. Prirodno dobro je povjereno na upravljanje Preduzeću doo „Komunalno“ Tivat (član 7. Odluke o proglašenju zaštićenog prirodnog dobra). Zadatak Upravljača je uspostavljanje odgovarajuće organizacije na osnovu povjerenih poslova, a u skladu sa Odlukom. U okviru navedenog, Upravljač je dužan da obezbijedi sprovođenje propisanog režima zaštite i očuvanje prirodnog dobra, da svoje razvojne aktivnosti uskladi sa ciljevima očuvanja i unaprjeđenja prirodnog dobra kao i da vodi računa o sprovođenju naučno-istraživačkih, informativno-promotivnih i drugih aktivnosti.

3.1.1. Obilježavanje zaštićenog prirodnog dobra

Obilježavanje zaštićenog prirodnog dobra, Upravljač će sprovesti u skladu sa čl. 56 Zakona o zaštiti prirode, što podrazumijeva postavljanje dodatnih tabli[4] na ulazima u zaštićeno prirodno dobro. Upravljač će se starati da Park bude neprekidno obilježen. Preduzeće doo “Komunalno” Tivat će postaviti i table sa jasno definisanim pravilima ponašanja posjetilaca[6], a naročito onih koje se odnose na zabranu bilo kojih aktivnosti koje bi narušile postojeće stanje dendroflore ili dovele u pitanje biološki opstanak prisutnih vrsta.
U parku su postavljene informativne table za pojedine vrste sa latinskim i narodnim nazivima. Pored postojećih tabli, u 2023. godini se planira postavljanje dodatnih 20 tabli, tako da posjetiocima budu dostupni podaci o svakoj dendrološkoj vrsti, kao i varijetetu i

4 Cijena jedne table se kreće od 30 -50 EUR. Iznos sredstava je dat okvirno na osnovu konsultacija sa potencijalnim ponuđačima. Usluga će biti obavljena putem javne nabavke.

kultivaru. Informativne table koje se odnose na primjerke ukrasnog drveća i žbunja treba da budu uniformne, dvojezične (crnogorski i engleski jezik), da sadrže narodni i latinski naziv, bitne morfološke karakteristike, kao i zanimljivosti o pojedinim vrstama radi obavještavanja i prezentacije zaštićenog prirodnog dobra i edukacije posjetilaca.U centralnom dijelu, biće postavljena dvojezična informativna tabla sa grafičkim prikazom Parka[5] i kratkom istorijom ovog prostora.

3.1.2. Izrada Akata Upravljača

U cilju jasnog definisanja pravila ponašanja posjetilaca, obavezama i ograničenjima u pogledu korišćenja zaštićenog prirodnog dobra donijet je Akt o unutrašnjem redu u Velikom gradskom parku u Tivtu, a planirano je donošenje:

- Finansijskog plana zaštite i razvoja područja;
- Godišnjeg plana razvoja i obuke kadrova;

3.1.3. Organizovanje čuvarske službe

U cilju sprovođenja mjera zaštite, uređenja i prezentacije Spomenika prirode „Veliki gradski park u Tivtu“, a u skladu sa čl. 56. Zakona o zaštiti prirode, Upravljač treba da obezbijedi službu zaštite. Planom Upravljanja‒su predviđena sredstva u iznosu od cca 3.300 € na mjesečnom nivou tokom cjelogodišnjeg perioda.

3.2. Zaštita, uređenje i unaprjeđenje zaštićenog prirodnog dobra „Veliki gradski park u Tivtu“

3.2.1. Monitoring

Na osnovu analize stanja na terenu i snimka postojeće vegetacije, neophodno je sprovoditi mjere očuvanja postojećih vrijednosti na zaštićenom prirodnom dobru. Monitoring predstavlja kontinualnu kontrolu i praćenje stanja životne sredine i nekog njenog segmenta. Na taj način se prati i stanje svih stabala i žbunja, kao i puzavica, travnjaka, žive ograde i parterno uređenih površina u Parku za šta je potrebno uvođenje GIS baze podataka Velikog gradskog parka. Informacije i podaci koji se prikupe kroz monitoring biće od značaja za sve aktivnosti i postupke koje su u sklopu upravljanja zaštićenim prirodnim dobrom. Podaci dobijeni monitoringom artikulišu propisivanje mjera za otklanjanje negativnih uticaja, uz permanentnu djelatnost zaštite prirodnog dobra.
Godišnjim programom je predviđeno uspostavljanje GIS baze podataka Velikog gradskog parka. U sklopu izrade baze podataka potrebno je prikupiti podatke o

5 Cijena jedne table za ovu namjenu, dimenzija 1,5x2m se kreće od 250 - 300 EUR. Iznos sredstava je dat okvirno na osnovu konsultacija sa potencijalnim ponuđačima. Usluga će biti obavljena putem javne nabavke.

dendroflori parka i objediniti u jedinstvenu GIS bazu podataka, koja je prilagodljiva izmjenama i dopunama, kako bi se u budućnosti vršilo redovno ažuriranje podataka.

3.2.2. Održavanje zaštićenog prirodnog dobra

Uređenje zaštićenog prirodnog dobra „Veliki gradski park u Tivtu“ podrazumijeva radove koji se izvode u kontinuitetu: zaštita i unaprjeđenje stanja dendroflore, održavanje travnjaka, održavanje šiblja, održavanje kvaliteta zemljišta, održavanje komunalne higijene na cijelom prostoru zaštićenog prirodnog dobra. Potrebno je održavati elemente parkovskog mobilijara (klupa, korpi za otpatke) i elemente rasvjete u ispravnom stanju i po potrebi postavljati nove, kao i vršiti preventivne mjere u cilju zaštite od požara, pojave biljnih i životinjskih bolesti i prenamnožavanja gradogenih insekata. Takođe, potrebno je redovno održavanje ploča na popločanim stazama i kanalima, stazama nasutim rizlom, i održavanje kapija i ograde. Posebna pažnja će se obratiti na:

- Mjere njege koje će se primenjivati u narednom periodu u cilju zaštite i unapređenja stanja dendroflore u Parku

Da bi se održala vitalnost drveća, šiblja i parternih aranžmana, a u cilju ne samo zaštite već i unaprjeđenja prirodnog dobra, neophodno je primjenjivati sve biološko-tehničke mjere zaštite i njege. Na osnovu informacija prikupljenih kontinuiranim monitoringom, a u skladu sa godišnjim programima primjenjivaće se sljedeće biološke mjere zaštite, njege i razvoja:

- Kontrola stanja svih stabala u Parku, što podrazumijeva unošenje svih podataka u uspostavljenu GIS bazu podataka. Tako će se imati permanentan uvid u stanje dendroflore u Parku i na vrijeme reagovati na svaku uočenu promjenu na stablima. Takođe, podacima prikupljenim i obrađenim na taj način, dobiće se jasan pregled koje je primjerke dendroflore potrebno sačuvati a koje je neophodno ukloniti u zapuštenim i zaraslim djelovima parka.
- Većina stabala ima manji ili veći broj suvih grana u krošnji koje bi trebalo ukloniti. Prvo se uklanjaju najuočljivije i najrizičnije suve grane, a presjeci premazuju premazom koji pospješuje kalusiranje tkiva. Takođe će biti vršeno orezivanje oštećenih i oboljelih grana, orezivanje u funkciji oblikovanja krošnje, uz premazivanje presjeka odgovarajućim voskom, i estetsko oblikovanje stabala i žbunova.
- Posebno će se obratiti pažnja na vrste osjetljive na insekte i gljive (np. divlji kesten, javor, platan, hrast itd.) kao i na zdravstveno stanje lišćarskog i zimzelenog žbunja koje se, u zavisnosti od rezultata pregleda, mogu korektivno tretirati biološkim preparatima protiv bolesti i insekata koji ih ugrožavaju. Ukoliko se ukaže opravdana potreba, biće vršena hemijska i integralna zaštita bilja.
- U Parku postoje stabla koja su veoma vrijedna zbog svoje dugovječnosti i uspješno odolijevaju zubu vremena ali se na njihovim deblima i debljim primarnim granama povremeno uočavaju promjene izazvane procesima truleži i napada ksilofagnih vrsta insekata, i potrebno ih je sanirati. To će se izvoditi mehaničkim uklanjanjem oštećenog biljnog tkiva, a obrađena površina će se premazivati zaštitnim premazom koji pospešuje kalusiranje. Pored navedenog predviđeno je i liječenje različitih mehaničkih oštećenja na stablima.

- Sva stabla u parku prihranjivaće se osnovnim mineralnim đubrivom dva puta godišnje (u proljeće i jesen). To će omogućiti da veća količina hraniva dospe u korijenov sistem što će svakako doprineti boljim uslovima razvića ovih stabala.
- U narednom periodu će se selektivno ukloniti podrast sa svih površina u parku i nastaviti sadnja mladih sadnica lišćara i četinara i tako će se dendrofond Parka konstantno dopunjavati a sadnjom sadnica većih dimenzija će se postići željeni efekat na zelenoj površini.
- U Parku postoji određeni broj stabala u veoma lošem stanju (drveće niskog kvaliteta, koje ugrožava bezbjednost posjetilaca i narušava ukupnu vrijednost parka), koja će se detaljno pregledati, analizirati i u skladu sa Planom upravljanja, sukcesivno uklanjati. Sanitarna sječa obuhvata zakržljala stabla loše biološke kondicije, djelimično oštećena stabla, stabla deformisanog habitusa (kako bi se omogućio normalan rast i razvoj stabala daleko veće biološke i estetske vrijednosti i kvaliteta) i stabla koja su izrazito nakrivljena i koja kao takva predstavljaju visoki rizik po bezbjednost lica i imovine.
- Vršiće se sukcesivno uklanjanje stabala bagrema i pajasena, kao invazivnih vrsta, netipičnih za mediteransko područje, i zamjenska sadnja pogodnim vrstama.
- Predviđeno je vađenje panjeva nakon sječe, kako bi se onemogućilo namnoženje ksilofagnih vrsta insekata i fitopatogenih gljiva, kao i uništavanje otpadnog zaraženog biljnog materijala.
- U Parku će biti vršeno uklanjanje bršljana sa stabala i građevinskih objekata.
- Planira se postavljanje odgovarajućih mreža oko visokih stabala bidvilove araukarije radi „hvatanja“ šišarki, i time smanjenja rizika od povrijeda posjetilaca padom šišarki.
- Njega zapuštenih površina u parku će obuhvatati selektivno krčenje neprohodne vegetacije (uklanjanje deformisanih stabala i krčenje invazivnih grmova, puzavica i ostalih elemenata flore, koji nemaju estetsku i ambijentalnu vrijednost), uz obavezu očuvanja onih primjeraka dendroflore čije estetske i funkcionalne karakteristike opravdavaju njihovo zadržavanje i čija je njega opravdana. Podaci o tome koje je primjerke u budućnosti neophodno sačuvati će se dobiti nakon terenskog prikupljanja podataka za potrebe izrade GIS-a i njihove analize. To se posebno odnosi na površine u sjeveroistočnom dijelu parka, između gradske kapele i školskog centra.
- Programom se omogućava rasađivanje gustog podmlatka i presađivanje mladica.
- Prilikom sadnje predviđeno je korišćenje višegodišnjeg, školovanog i kvalitetnog sadnog materijala.
- Prilikom revitalizacije planirano je aktivnosti sprovoditi tako da odabir vrsta i raspored prilikom sadnje bude usmjeren na održavanje reprezentativnosti parka i izvornu koncepciju. U tom smislu je potrebno planirati sadnju sadnica drvenastih vrsta – na višim zonama u sjevernom dijelu sadnju četinara a u nižim djelovima sadnju lišćarskih vrsta, zatim sadnju ukrasnih grmova i nižih stabala zbog postizanja spratnosti i kolorita (odabir vrsta treba da bude usmjeren na njihovu otpornost i jednostavno održavanje), sadnju pokrivača tla i perena na ivicama podzida i na terenima sa nagibom radi zaštite od spiranja tla, sadnju žive ograde uz niske ogradice od kovanog gvožđa koje se nalaze na površinama u južnom dijelu parka i na parterno uređenom dijelu parka, i formiranje travnjaka na nedostajućim djelovima.

➢ Održavanje travnjaka

Održavanje travnjaka podrazumijeva jesenju i proljećnu prihranu, mašinsko košenje trave do 10 cm, jednom mjesečno od marta do novembra, sakupljanje pokošene trave sa utovarom i odvozom, zalivanje travnjaka pomoću automatizovanog sistema za zalivanje na površinama na kojima je sistem instaliran i postojećim gumenim (plastičnim) dovodom – ručno i to: tokom juna, jula i avgusta meseca. Takođe, potrebno je redovno sakupljanje lišća u jesen i proljećno čišćenje travnjaka sa odvozom materijala. Predviđeno je i redovno kresanje travnjaka duž ivica staza i rigola. Prilikom zasnivanja novih travnatih površina koristiće se travne smješe kojima odgovaraju uslovi zasjenčenosti, a na nagnutijim terenima prednost će biti data izboru travnih smješa ili pokrivača tla koje potpomažu vezivanje zemljišta.

- Održavanje i njega šiblja

Njega šiblja podrazumijeva orezivanje, okopavanje i prorjeđivanje u februaru i zalivanje tokom ljetnjih meseci. Prihrana će se vršiti i kao jedna od osnovnih mjera njege žbunastih vrsta, mineralnim đubrivima, u proljeće ili jesen, zavisno od vrste.
Kod određenog broja primjeraka ukrasnog žbunja je, usljed neadekvatne njege, došlo do obrazovanja habitusa koji nije prihvatljiv sa estetskog aspekta. Neki primjerci imaju suve grane i različita oštećenja na granama. Formiranje habitusa će se kod ovih primjeraka vršiti mehaničkim uklanjanjem grana i djelova krošnje, uz premazivanje presjeka zaštitnim premazom.

- Njega mladih sadnica

Okopavanje mladih sadnica, zakidanje izbojaka kao i zalivanje sadnica pomoću automatizovanog sistema za zalivanje na površinama na kojima je sistem instaliran, ručno ili gumenim (plastičnim) dovodom obavljaće se od aprila do oktobra.

- Održavanje higijene

Održavanje higijene na stazama i travnjacima obavljaće se svakodnevno, tokom čitave godine. Asfaltirani dio staze će se prati vodom iz cistijerne pod pritiskom u noćnim satima.
Predviđeno je postavljanje stalaka sa kesicama i postavljanje odgovarajućih kanti za izmet kućnih ljubimaca.

- Održavanje kvaliteta zemljišta

Nabavka i priprema cca. 200 m^3 humusne zemlje. Na predviđenim površinama, primarno u višim djelovima parka pedviđeno je razmještanje humusne zemlje[6], što treba da bude izvršeno nakon podizanja nivoa podzida.

Odlukom o proglašavanju Velikog gradskog parka spomenikom prirode stvorena je obaveza sprovođenja svakodnevnih obaveza na održavanju i unapređenju parka, koje treba da budu vršene u kontinuitetu, pa se određuje iznos sredstava za održavanje parka prema tabeli koja je sastavni dio ovog programa.

---

6 Prema Planu upravljanja, cijena za jednu godinu iznosi oko 8000 EUR. Usluga će biti obavljena putem javne nabavke.

Pregled aktivnosti na održavanju Velikog gradskog parka:

Januar
Svakodnevno pražnjenje kanti za otpatke
Svakodnevno sakupljanje razbacane ambalaže sa površine (kese, salvete, papiri, plastične flaše, itd.)
Izduvavanje staza svaki drugi dan
Čišćenje kanala i sakupljanje opalog lišća svaki drugi dan
Čišćenje glavnih kanala sa odvoženjem otpada jedanput nedeljno
Uklanjanje opalog lišća grabuljanjem i izduvavanjem. Sakupljanje i odvoženje na deponiju četiri puta mjesečno
Uklanjanje osušenih i polomljenih grana, i odvoženje na deponiju
Orezivanje mladih stabala radi formiranja
Izvođenje građevinsko-zanatskih radova na održavanju ivičnjaka i parkovskog mobilijara (po potrebi)
Odvoženje napunjenih kištri na deponiju dva puta mjesečno
Monitoring zdravstvenog stanja biljaka
Februar
Svakodnevno pražnjenje kanti za otpatke
Svakodnevno sakupljanje razbacane ambalaže sa površine (kese, salvete, papiri, plastične flaše, itd.)
Izduvavanje staza svaki drugi dan
Čišćenje kanala i sakupljanje opalog lišća svaki drugi dan
Čišćenje glavnih kanala sa odvoženjem otpada jedanput nedeljno
Uklanjanje opalog lišća grabuljanjem i izduvavanjem. Sakupljanje i odvoženje na deponiju četiri puta mjesečno
Košenje travnjaka, sakupljanje i odvoz pokošene trave jedanput mjesečno

Okopavanje grmova jedanput mjesečno
Uklanjanje bršljana sa stabala
Izvođenje građevinsko-zanatskih radova na održavanju ivičnjaka i parkovskog mobilijara (po potrebi)
Odvoženje napunjenih kištri na deponiju dva puta mjesečno
Monitoring zdravstvenog stanja biljaka
Mart
Svakodnevno pražnjenje kanti za otpatke
Svakodnevno sakupljanje razbacane ambalaže sa površine (kese, salvete, papiri, plastične flaše, itd.)
Izduvavanje staza svaki drugi dan
Čišćenje kanala i sakupljanje opalog lišća svaki drugi dan
Čišćenje glavnih kanala sa odvoženjem otpada jedanput nedeljno
Uklanjanje opalog lišća grabuljanjem i izduvavanjem. Sakupljanje i odvoženje na deponiju četiri puta mjesečno
Košenje travnjaka, sakupljanje i odvoz pokošene trave jedanput mjesečno
Prihranjivanje parkovskih površina mineralnim (NPK) đubrivom
Orezivanje grmova
Okopavanje grmova jedanput mjesečno
Izvođenje građevinsko-zanatskih radova na održavanju ivičnjaka i parkovskog mobilijara (po potrebi)
Odvoženje napunjenih kištri na deponiju dva puta mjesečno
Monitoring zdravstvenog stanja biljaka
April
Svakodnevno pražnjenje kanti za otpatke
Svakodnevno sakupljanje razbacane ambalaže sa površine (kese, salvete, papiri, plastične flaše, itd.)

Izduvavanje staza svaki drugi dan
Čišćenje kanala i sakupljanje opalog lišća svaki drugi dan
Čišćenje glavnih kanala sa odvoženjem otpada jedanput nedeljno
Uklanjanje opalog lišća grabuljanjem i izduvavanjem. Sakupljanje i odvoženje na deponiju četiri puta mjesečno
Košenje travnjaka, sakupljanje i odvoz pokošene trave jedanput mjesečno
Okopavanje grmova jedanput mjesečno
Izvođenje građevinsko-zanatskih radova na održavanju ivičnjaka i parkovskog mobilijara (po potrebi)
Odvoženje napunjenih kištri na deponiju dva puta mjesečno
Monitoring zdravstvenog stanja biljaka
Maj
Svakodnevno pražnjenje kanti za otpatke
Svakodnevno sakupljanje razbacane ambalaže sa površine (kese, salvete, papiri, plastične flaše, itd.)
Izduvavanje staza svaki drugi dan
Čišćenje kanala i sakupljanje opalog lišća svaki drugi dan
Čišćenje glavnih kanala sa odvoženjem otpada jedanput nedeljno
Uklanjanje opalog lišća grabuljanjem i izduvavanjem. Sakupljanje i odvoženje na deponiju četiri puta mjesečno
Okopavanje grmova jedanput mjesečno
Izvođenje građevinsko-zanatskih radova na održavanju ivičnjaka i parkovskog mobilijara (po potrebi)
Odvoženje napunjenih kištri na deponiju dva puta mjesečno
Monitoring zdravstvenog stanja biljaka
Jun
Svakodnevno pražnjenje kanti za otpatke

Svakodnevno sakupljanje razbacane ambalaže sa površine (kese, salvete, papiri, plastične flaše, itd.)
Izduvavanje staza svaki drugi dan i pranje staza dva puta mjesečno
Čišćenje kanala i sakupljanje opalog lišća svaki drugi dan
Čišćenje glavnih kanala sa odvoženjem otpada jedanput nedeljno
Uklanjanje opalog lišća grabuljanjem i izduvavanjem. Sakupljanje i odvoženje na deponiju četiri puta mjesečno
Košenje travnjaka, sakupljanje i odvoz pokošene trave jedanput mjesečno
Okopavanje grmova jedanput mjesečno
Orezivanje grmova
Zalivanje
Izvođenje građevinsko-zanatskih radova na održavanju ivičnjaka i parkovskog mobilijara (po potrebi)
Odvoženje napunjenih kištri na deponiju dva puta mjesečno
Monitoring zdravstvenog stanja biljaka
Jul
Svakodnevno pražnjenje kanti za otpatke
Svakodnevno sakupljanje razbacane ambalaže sa površine (kese, salvete, papiri, plastične flaše, itd.)
Izduvavanje staza svaki drugi dan i pranje staza dva puta mjesečno
Čišćenje kanala i sakupljanje opalog lišća svaki drugi dan
Čišćenje glavnih kanala sa odvoženjem otpada jedanput nedeljno
Uklanjanje opalog lišća grabuljanjem i izduvavanjem. Sakupljanje i odvoženje na deponiju četiri puta mjesečno
Košenje travnjaka, sakupljanje i odvoz pokošene trave jedanput mjesečno
Okopavanje grmova jedanput mjesečno
Zalivanje

Izvođenje građevinsko-zanatskih radova na održavanju ivičnjaka i parkovskog mobilijara (po potrebi)
Odvoženje napunjenih kištri na deponiju dva puta mjesečno
Monitoring zdravstvenog stanja biljaka
Avgust
Svakodnevno pražnjenje kanti za otpatke
Svakodnevno sakupljanje razbacane ambalaže sa površine (kese, salvete, papiri, plastične flaše, itd.)
Izduvavanje staza svaki drugi dan i pranje staza dva puta mjesečno
Čišćenje kanala i sakupljanje opalog lišća svaki drugi dan
Čišćenje glavnih kanala sa odvoženjem otpada jedanput nedeljno
Uklanjanje opalog lišća grabuljanjem i izduvavanjem. Sakupljanje i odvoženje na deponiju četiri puta mjesečno
Košenje travnjaka, sakupljanje i odvoz pokošene trave jedanput mjesečno
Okopavanje grmova jedanput mjesečno
Zalivanje
Izvođenje građevinsko-zanatskih radova na održavanju ivičnjaka i parkovskog mobilijara (po potrebi)
Odvoženje napunjenih kištri na deponiju dva puta mjesečno
Monitoring zdravstvenog stanja biljaka
Septembar
Svakodnevno pražnjenje kanti za otpatke
Svakodnevno sakupljanje razbacane ambalaže sa površine (kese, salvete, papiri, plastične flaše, itd.)
Izduvavanje staza svaki drugi dan
Čišćenje kanala i sakupljanje opalog lišća svaki drugi dan
Čišćenje glavnih kanala sa odvoženjem otpada jedanput nedeljno

Uklanjanje opalog lišća grabuljanjem i izduvavanjem. Sakupljanje i odvoženje na deponiju četiri puta mjesečno
Košenje travnjaka, sakupljanje i odvoz pokošene trave jedanput mjesečno
Okopavanje grmova jedanput mjesečno
Orezivanje grmova
Zalivanje (po potrebi)
Izvođenje građevinsko-zanatskih radova na održavanju ivičnjaka i parkovskog mobilijara (po potrebi)
Odvoženje napunjenih kištri na deponiju dva puta mjesečno
Monitoring zdravstvenog stanja biljaka
Oktobar
Svakodnevno pražnjenje kanti za otpatke
Svakodnevno sakupljanje razbacane ambalaže sa površine (kese, salvete, papiri, plastične flaše, itd.)
Izduvavanje staza svaki drugi dan
Čišćenje kanala i sakupljanje opalog lišća svaki drugi dan
Čišćenje glavnih kanala sa odvoženjem otpada jedanput nedeljno
Uklanjanje opalog lišća grabuljanjem i izduvavanjem. Sakupljanje i odvoženje na deponiju četiri puta mjesečno
Košenje travnjaka, sakupljanje i odvoz pokošene trave jedanput mjesečno
Okopavanje grmova jedanput mjesečno
Prihranjivanje parkovskih površina mineralnim (NPK) đubrivom
Izvođenje građevinsko-zanatskih radova na održavanju ivičnjaka i parkovskog mobilijara (po potrebi)
Odvoženje napunjenih kištri na deponiju dva puta mjesečno
Monitoring zdravstvenog stanja biljaka
Novembar

Svakodnevno pražnjenje kanti za otpatke
Svakodnevno sakupljanje razbacane ambalaže sa površine (kese, salvete, papiri, plastične flaše, itd.)
Izduvavanje staza svaki drugi dan
Čišćenje kanala i sakupljanje opalog lišća svaki drugi dan
Čišćenje glavnih kanala sa odvoženjem otpada jedanput nedeljno
Uklanjanje opalog lišća grabuljanjem i izduvavanjem. Sakupljanje i odvoženje na deponiju četiri puta mjesečno
Košenje travnjaka, sakupljanje i odvoz pokošene trave jedanput mjesečno
Okopavanje grmova jedanput mjesečno
Izvođenje građevinsko-zanatskih radova na održavanju ivičnjaka i parkovskog mobilijara (po potrebi)
Odvoženje napunjenih kištri na deponiju dva puta mjesečno
Monitoring zdravstvenog stanja biljaka
Decembar
Svakodnevno pražnjenje kanti za otpatke
Svakodnevno sakupljanje razbacane ambalaže sa površine (kese, salvete, papiri, plastične flaše, itd.)
Izduvavanje staza svaki drugi dan
Čišćenje kanala i sakupljanje opalog lišća svaki drugi dan
Čišćenje glavnih kanala sa odvoženjem otpada jedanput nedeljno
Uklanjanje opalog lišća grabuljanjem i izduvavanjem. Sakupljanje i odvoženje na deponiju četiri puta mjesečno
Uklanjanje osušenih i polomljenih grana, i odvoženje na deponiju
Okopavanje grmova jedanput mjesečno

Izvođenje građevinsko-zanatskih radova na održavanju ivičnjaka i parkovskog mobilijara (po potrebi)
Odvoženje napunjenih kištri na deponiju dva puta mjesečno
Monitoring zdravstvenog stanja biljaka
Uklanjanje podrasta bagrema, skidanje bršljana sa stabala i čišćenje staza od ponika u dijelu parka iza Osnovne škole

3.2.3. Radovi na poboljšanju uslova za unaprjeđenje statusa prirodnog dobra (Investicioni - Razvojni projekti)

Pored predviđenih radova na redovnom održavanju parkovske flore, staza, kanala, i drugih arhitektonskih elemenata, tokom 2023. godine planirani su sljedeći razvojni projekti:

- postavljanje sedam šahti sa česmama za ručno zalivanje zelenila i mogućnošću priključka za sistem za zalivanje;
- Postavljanje automatskog sistema za zalivanje na zaravnjenom dijelu parka (površina desno od glavnog ulaza u park, zelena površina uz zid fudbalskog igrališta “Arsenal”, površine u centralnom dijelu parka zapadno od košarkaškog igrališta, površina oko spomenika, površina od spomenika prema Domu zdravlja i površina od spomenika prema ogradi internacionalne škole) i njegovo održavanje;
- Adaptacija prostora oko fontane u Velikom gradskom parku prema starim fotografijama;
- Izmještanje betonske ograde između glavnog terena FK „Arsenal“ i glavne šetne staze na zakonsku granicu parka;
- Izgradnja ograde duž zapadne i dijelom sjeverne granice parka (dužina cca. 570 m);
- Rekonstrukcija i postavljanje rasvjete (fazno) u Velikom gradskom parku;
- Izrada GIS baze podataka o dendroflori parka (dendrometrijski podaci i podaci o zdravstvenom stanju flore);
- Postavljanje novih i obnova postojećih dvojezičnih informativnih tabli za obilježavanje stabala i memorijalnih obilježja u parku.

Detaljni pregled mjera, sa procjenom potrebnih finansijskih sredstava, izvorima finansiranja i nosiocima aktivnosti, prikazan je tabelarno u poglavlju 6. Planirane aktivnosti za 2023. godinu.

3.2.4. Naučno - istraživačka i informativno - promotivna aktivnost

a. Naučno- istraživačka aktivnost

Prioritetni zadatak upravljača je da svoje aktivnosti uskladi sa ciljevima očuvanja i unapređenja prirodnog dobra, a među njima je i sprovođenje naučno-istraživačkih aktivnosti. Neophodno je formiranje naučno-stručne osnove o stanju i vrijednostima područja u svrhu zaštite i razvoja kao i neutralisanja negativnih posljedica pojedinih pojava i procesa koji se u zaštićenom prirodnom dobru odvijaju. U slučaju pojave fitopatogenih gljiva ili štetnih insekata koji utiču na zdravstveno stanje i kondiciju stabala, neophodno je angažovati stručnjake ovih oblasti. To bi obuhvatilo detekciju svih štetnih agenasa koji ugrožavaju prisutnu vegetaciju u Parku i predlog mjera koje će doprinijeti da se štetni uticaji svedu na najmanju moguću mjeru.
Naučno-istraživačke aktivnosti koje se odnose na park obuhvataju i kontinuirano istraživanje arhitektonskih elemenata parka, u kojem smislu posebnu vrijednost predstavlja očuvana koncepcija parka, objekti starog austrougarskog rezervoara za vodu, rasadnika sa okolinom, kolonada stubova, dvije glorijete i tri spomen obilježja.
U cilju uspostavljanja integralnog upravljanja zaštićenim prirodnim dobrom neophodno je formiranje baze podataka sa svim potrebnim podacima vezanim za dobro upravljanje zaštićenim područjem.
Baza podataka (GIS baza) podrazumijeva kartografski prikaz rasporeda dendroflore i arhitektonskih elemenata, sa ucrtanim drvećem, žbunjem, živim ogradama, puzavicama, cvjetnim i travnim površinama, predstavljenim pomoću tačaka, linija i površina.

b. Informativno – promotivna aktivnost

Informativno-promotivna aktivnost će se obavljati kroz publikovanje razglednica, flajera, mapa, kalendara i ostalog promotivnog materijala, a u saradnji sa zainteresovanim organizacijama (Nacionalna i lokalna Turistička organizacija, Centar za kulturu Tivat, nevladine organizacije, škole i fakulteti, itd). Takođe se predviđa promovisanje kroz održavanje kulturnih manifestacija, obilježavanje važnih ekoloških datuma, i unapređenje edukacijskih programa djece školskog uzrasta o parku. Sve aktivnosti prezentacije, edukacije i korišćenja za naučna istraživanja obavljaće se u skladu sa režimom zaštite prirodnog dobra. Prezentacija i popularizacija Spomenika prirode ostvarivaće se i informisanjem preko javnih glasila, davanjem informacija i aktuelnih saopštenja.

4. PRETPOSTAVKE ZA REALIZACIJU PROGRAMA

a. Pregled organizacionih i materijalnih uslova Upravljača

DOO “Komunalno” Tivat je upisano u Centralni Registar privrednih subjekata 2014. godine. Osnivač Preduzeća je Opština Tivat. Službene prostorije DOO „Komunalno“

Tivat nalaze se u ulici Luke Tomanovića 7, u poslovnom prostoru koji je vlasništvo Opštine Tivat.
Radionica i magacinski prostor se nalaze na prostoru Velikog gradskog parka čija je dislokacija predviđena Planom upravljanja za Veliki gradski park.

Između ostalog, djelatnosti DOO „Komunalno“ Tivat su:

- održavanje javnih površina i javnih zelenih površina
- upravljanje zaštićenim prirodnim dobrom „Veliki gradski park u Tivtu“

Za potrebe obavljanja zakonom predviđenih djelatnosti, doo “Komunalno” raspolaže sa 30 mašina i vozila različite namjene. Služba za gradsko zelenilo, čija je obaveza održavanje površina Velikog gradskog parka ima jednog zaposlenog inženjera hortikulture i četiri nekvalifikovana radnika što nije zadovoljavajuća struktura zaposlenih za potrebe upravljanja Velikim gradskim parkom.

a) Pretpostavke za ostvarivanje programskih mjera i realizaciju Programa

Godišnjim programom upravljanja zaštićenog prirodnog dobra „Veliki gradski park u Tivtu“ se planira zaštita i unaprjeđenje zaštićenog prirodnog dobra. Program zaštite i unaprjeđenja prirodnog dobra „Veliki gradski park u Tivtu“ koncipiran je tako da sadrži sve elemente iz Zakona o zaštiti prirode, Odluke o proglašenju zaštićenog prirodnog dobra i Plana upravljanja zaštićenog prirodnog dobra. Ostvarivanje programskih mjera moguće je uz ispunjavanje sljedećih pretpostavki:

- Organizovanje, opremanje, kadrovsko osposobljavanje i stručno usavršavanje Upravljača tj. Preduzeća doo „Komunalno“ Tivat;
- Usaglašavanje izrade projektne dokumentacije za izvođenje potrebnih radova za unaprjeđenje postojećeg stanja, a u skladu sa namjenom i prostornim obuhvatom zaštićenog prirodnog dobra;
- Koordinisano i kontinuirano praćenje stanja (monitoring) kao preventivni upravljački instrument, ali i angažovanje stručnih i naučnih institucija zbog sanacije negativnih posljedica pojedinih pojava i procesa koji se mogu desiti na zaštićenoj površini prirodnog dobra.

5. FINANSIRANJE

Na osnovu člana 57. Zakona o zašti prirode i člana 10. Odluke o proglašenju zaštićenog prirodnog dobra, finansijska sredstva za rad Upravljača obezbjeđuju se:

- iz Budžeta Crne Gore, odnosno budžeta jedinice lokalne samouprave u skladu sa godišnjim programom i planom upravljanja;
- iz sredstava obezbijeđenih od strane donatora i sponzora
- iz prihoda od naknada za korišćenje zaštićenog područja, a to mogu biti :

- Pružanje usluga posjetiocima (korišćenje vodiča)
- Korišćenje imena i znaka zaštićenog prirodnog dobra
- Snimanje igranih i komercijalnih filmova, reklama i spotova
- Druge radnje, aktivnosti i djelatnosti u skladu sa zakonom
- drugih izvora u skladu sa zakonom.

Shodno čl. 60 Zakona o zaštiti prirode, visinu, način obračuna i plaćanje pomenutih nadoknada za korišćenje zaštićenog područja određuje Upravljač zaštićenog prirodnog dobra, uz prethodnu saglasnost Vlade Crne Gore.

Upravljač je dužan da sredstva iz stava 1 ovog člana koristi za zaštitu, razvoj i unaprjeđivanje zaštićenog područja.

6. PLANIRANE AKTIVNOSTI ZA 2023. GODINU

Aktivnosti planirane za 2023.godinu

Mjera	Aktivnost	Potrebna sredstva	Izvor finansiranja	Nosilac aktivnosti
Postavljanje sedam šahti sa česmama za ručno zalivanje zelenila i mogućnošću priključka za sistem za zalivanje	-Priprema i izrada projekta -Realizacija projekta	15 000 €	Opština Tivat	„Komunalno“ d.o.o. Tivat; „Vodovod i kanalizacija“ d.o.o. Tivat
Postavljanje automatskog sistema za zalivanje na zaravnjenom dijelu parka (površina desno od glavnog ulaza u park, zelena površina uz zid fudbalskog igrališta “Arsenal”, površine u centralnom dijelu parka zapadno od košarkaškog igrališta, površina oko spomenika, površina od spomenika prema Domu zdravlja i	-Realizacija projekta Napomena: -projektna dokumentacija izrađena -planom je predviđena realizacija od 2022.-2026.godine	10 000 € Napomena: -ukupno za realizaciju projekta potrebno 25 000 €	Opština Tivat	Opština Tivat

površina od spomenika prema ogradi internacionalne škole) i njegovo održavanje				
Adaptacija prostora oko fontane u Velikom gradskom parku prema starim fotografijama	-Priprema i izrada projekta -Realizacija projekta	5 000 €	Opština Tivat	Komunalno“ d.o.o. Tivat
Izmještanje betonske ograde između glavnog terena FK „Arsenal“ i glavne šetne staze na zakonsku granicu parka	-Priprema i izrada projekta -Realizacija projekta	75 000 €	Opština Tivat	Opština Tivat
Izgradnja ograde duž zapadne i dijelom sjeverne granice parka (dužina cca. 570 m	-Priprema i izrada projekta -Realizacija projekta	50 000 € Napomena: -ukupno za realizaciju projekta potrebno 160 000 € u periodu od 2022-2026.godine-dužina ograde cca 570m	Opština Tivat	Opština Tivat
Rekonstrukcija i postavljanje rasvjete (fazno) u Velikom gradskom parku	-Realizacija projekta	207 500 € Napomena: -ukupno za realizaciju projekta potrebno 207 500 € -vremenski okvir 2022.2026.godine	Opština Tivat	Opština Tivat
Izrada GIS baze podataka o dendroflori parka (dendrometrijski podaci i podaci o zdravstvenom stanju flore)	-Prikupljanje podataka -Unos podataka	10 000 €	Opština Tivat	Opština Tivat
Postavljanje novih i obnova postojećih dvojezičnih informativnih tabli za obilježavanje	Priprema teksta za informativne table Kompjuterska obrada Izrada tabli	2 000 € Napomena: -ukupno za realizaciju potrebno 6 000€ -vremenski okvir	Opština Tivat	Opština Tivat

stabala i memorijalnih obilježja u parku		2022.-2026.godine		
Nabavka, istovar i razastiranje 200 m3 humusne zemlje na predviđenim površinama u parku		8 000 €	Opština Tivat	Komunalno“ d.o.o. Tivat
Primjena mjera njege dendroflore i ostalih flornih elemenata Spomenika prirode	-sanitarna sječa,estetsko oblikovanje,liječenje oštećenja, zaštita, orezivanje, košenje, održavanje kanala	20 000 € Napomena: -ukupno za realizaciju potrebno 100 000€ -vremenski okvir 2022.-2026.godine	Opština Tivat	Komunalno“ d.o.o. Tivat
Revitalizacija ukupnog stanja flore spomenika prirode	-formiranje travnjaka, sadnja stabala, žive ograde	20 000 € Napomena: -ukupno za realizaciju potrebno 60 000€ -vremenski okvir 2022.-2026.godine	Opština Tivat	Komunalno“ d.o.o. Tivat
Održavanje parkovskog mobilijara		2 000 € Napomena: -ukupno za realizaciju potrebno 10 000€ -vremenski okvir 2022.-2026.godine	Opština Tivat	Komunalno“ d.o.o. Tivat
Sredstva neophodna za rad službe zaštite (čuvarska služba)		39 600 €	Opština Tivat	Komunalno“ d.o.o. Tivat

Prilikom sprovođenja svih aktivnosti predviđenih ovim programom, biće ispoštovane sljedeće smjernice:

- Prostor izvođenja radova biće predviđen na minimalnoj površini potrebnoj za njegovo funkcionisanje, a manipulativne površine prostorno ograničene. Kao prilaz lokaciji koristiće se sistem postojećih puteva i staza;
- Prilikom izvođenja zemljanih radova iskopi će biti vršeni ručno kako bi se izbjeglo ozljeđivanje korijenskog sistema drveća;
- Planirani sadržaji će biti uklopljeni u neposredno okruženje;

- U svim etapama izvođenja radova sistemski će se prikupiti i deponovati čvrsti otpad koji se javlja u procesu gradnje i boravka radnika u zoni gradilišta (ambalaža od hrane, drugi čvrsti otpaci) i ukloniti sav preostali građevinski materijal, otpad i oprema sa lokacije po završetku građenja i instalacije različitih elemenata;
- Preduzeće se sve mjere zaštite zemljišta, dendoflore, mobilijara, memorijalnih, obilježja, i drugih arhitektonskih vrijednosti parka;
- Prilikom sadnji odabir vrsta biće usmjeren na vrste kojima se podiže nivo kvaliteta parka, pri čemu će se prednost dati autohtonim vrstama;
- U slučaju pojave akcidenta, odmah će biti preduzeto utvrđivanje razmjere akcidenta (uz sačinjavanje komisijskog Izvještaja), i biće preduzete mnjere na sanaciji površine izložene akcidentu;
- Prilikom izvođenja radova tokom ljetnjih mjeseci, zaprašenost vazduha će biti spriječena povremenim zalivanjem zemljišta;
- Neće biti korišćeni jaki svjetlosni izvori (rasvjeta tokom izvođenja radova, rotirajući reflektori, laseri i sl.) usmjereni ka krošnjama drveća i u nivou koji će ometati nesmetan prolaz posjetilaca;
- Prilikom uvođenja rasvjete poštovaće se činjenice da osvijetljenost u većoj mjeri nije sinonim dobrog osvijetljenja, zatim da noćne vizure budu otvorene, prisutnost kontinuiteta svjetlosti i noći, i uvažavanje cirkadijalnog ritma živog svijeta u parku. Sa tim u vezi biće iskorišćena postojeća svjetlost okruženja, primijeniće se odgovarajuća tehnička rješenja zaštite od uticaja svjetlosti korišćenjem svjetlosnog spektra koji manje privlači noćne vrste, i utvrdiće se položaj svjetlosnih tijela ispod 4 m visine radi zaštite sprata krošnji od osvijetljenja;
- Mjere energetske efikasnosti sistema rasvjete biće primijenjene kroz primjenu savremene LED tehnologije;
- nformativna signalizacija (dizajn, forma i upotrebljeni materijal) će biti usaglašena sa oblikovnim rešenjima tj. biće prilagođena postojećem stilskom uređenju zaštićenog prirodnog dobra;
- Nakon završenih radova i nivelacije terena, sve površine biće sanirane i vraćene u prvobitno stanje;
- Višak materijala i otpada nastao tokom iskopa biće uklonjen;
-Za radove na restauraciji i konzervacji vrijednih elemenata parkovske arhitekture, biće obezbjeđeni uslovi zaštite od nadležnog organa;
- Biće nastavljen studijski rad na proučavanju istorijske građe, kako bi se saznanjima o prošlosti ovog prostora svakodnevno dopunjavala kulturološka i pejzažna riznica koju park predstavlja;
- Vodiće se adekvatna briga o postojećim memorijalnim objektima u parku;
- Sistemom za zalivanje biće obezbijeđena dovoljna količina vode, naročito tokom ljetnjih mjeseci.

Crna Gora
Opština Tivat
Sekretarijat za uređenje prostora

Adresa: Trg magnolija br.1
Tivat, Crna Gora
tel: +382 (0)32 661314
www.opstinativat.me
urbanizam@opstinativat.me

DOO "KOMUNALNO" TIVAT
16 -11- 2022
01-335/22-1337/2

Br: 09-322/22-659/1

15.11.2022. godine

Za: „Komunalno" d.o.o. Tivat
Ul. Luke Tomanovića br. 7
Tivat

Predmet: Godišnji program upravljanja za „Veliki gradski park u Tivtu" za 2023. godinu

Na osnovu člana 58 stav 16 Zakona o zaštiti prirode („Sl. List CG", broj 54/16 i 18/19), Sekretarijat za uređenje prostora daje

SAGLASNOST

na Godišnji program upravljanja za „Veliki gradski park u Tivtu" za 2023. godinu, broj 06-335/22-1337 od 31.10.2022. godine, zaveden kod ovog organa pod brojem 09-322/22-659 od 31.10.2022. godine.

Obrazloženje

„Komunalno" d.o.o. Tivat, koje je Odlukom o proglašenju zaštićenog prirodnog dobra Veliki gradski park u Tivtu („Sl. List CG", broj 04/15) određeno za upravljača tog zaštićenog prirodnog dobra, dana 31.10.2022. godine, dostavilo je Sekretarijatu za uređenje prostora Opštine Tivat, na saglasnost Godišnji program upravljanja za „Veliki gradski park u Tivtu" za 2023. godinu, broj 06-335/22-1337 od 31.10.2022. godine, zaveden kod ovog organa pod brojem 09-322/22-659 od 31.10.2022. godine.

Uvidom u dostavljeni dokument, utvrđeno je da je isti urađen u skladu sa Planom upravljanja za Veliki gradski park u Tivtu za period od 2022. do 2026. godine („Sl. List CG – Opštinski propisi", broj 25/22), da su predviđene opšte mjere i uslovi zaštite prirode, odnosno da sadrži mjere zaštite, očuvanja i korišćenja zaštićenog prirodnog dobra i druge elemente za održivo upravljanje zaštićenim prirodnim dobrom.

Na osnovu prednje navedenog, Sekretarijat za uređenje prostora je saglasan sa Godišnjim programom upravljanja za „Veliki gradski park u Tivtu" za 2023. godinu, broj 06-335/22-1337 od 31.10.2022. godine, zaveden kod ovog organa pod brojem 09-322/22-659 od 31.10.2022. godine.

S poštovanjem,

Samostalni savjetnik I
Igor Mamula, dipl.ing.polj.

Samostalna savjetnica I
Biljana Krivokapić, dipl.ing.tehn.

Sekretarka Sekretarijata
Milica Manojlović, dipl.ing.arh.